

Axiologický a kulturní rozměr naší společnosti

Co je to axiologie?

- filozofická věda o hodnotách,
z řeckých „logos“ = slovo
„axias“ = hodnota
- na přelomu 19. a 20. století jako věda
X
odvěká touha člověka hledání hodnot ve
smyslu „dobrého života“: co je dobro/dobré,
co je krásné, co je správné?

Co je kultura?

- Z latinského substantiva „cultura“ nebo slovesa „colere“ = kultivovat
- KULTivovat (nejen) v náboženství
- *Co znamená KULTIVOVAT obecně?*

Cultivate (angl.)

- Obdělávat, starat se, pečovat o, rozvíjet, vzdělávat → být aktivní a vytvářet vztah
→
např. agrikultura („ager/horti + cultura“) = *zemědělství*

Kultura

- soubor *činností* nabytých jedincem dané společnosti: jazyk, znalosti, náboženství, umění, zákony, morálka, tradice...
- není člověku vlastní, musí se jí naučit, aby se stal členem společnosti;
- není vytvořena jedincem;
- je kolektivní a anonymní, utváří se dlouhodobě;
- je udržována pěstováním (!);
- spojuje společnost a činí ji odlišnou od jiných

Kultura

- *Cultura agri, animi* – kultura s atributy
- Od 16. století se zaměřením na lidskou činnost (umění) – *homo faber*
- → ovládnutí přírody kulturou a technikou
- Vysoká kultura
- Nízká kultura (populární kultura)
- Dnes směs obou (sub)

Kultura

Kultura je vázána na danou společnost
= naše kultura

Vertikální úrovně:

- Rodina (domov, příbuzní)
 - Sousedí
 - Obec/ město
 - Okres/ Kraj
 - Stát

Kultura

Horizontální úrovně:

- Národ / etnicita (dnes vs. dříve)
 - Rasa
 - Politické názory
 - Náboženství
 - Socio-ekonomické třídy (napětí)
 - Gender
 - Jazyk
 - Věk

5 „zázraků“ Západní kultury

Zázrak 1

Starověké Řecko dalo Západní civilizaci:

- Vynález Polis

Res publica (*politica*) x všemocný vládce (uzavřený v paláci)

- **Veřejná** místa – agora

- Důraz na slovo a rozum (společenské zákony)

- Rovnost před zákonem (jež byl znám všem)

- Zákony jsou dílem člověka nikoli bohů či mýtů, mohou být modifikovány je-li konsensus

Vědy-trivium (experimenty x rituály)

Škola-kvadrivium (čtení, psaní, počítání) x bez snahy změnit svět...

- Péče o duši („cultura animi“) x privilegia pro „ty lepší (fyz., psych.)“ – Platón: „Neduživí by neměli žít, natožpak mít děti.“

Zázrak 2

Starověký Řím obdařil Západní civilizaci:

- Právo (objektivní lidská přirozenost x mýty, magie)
- Občanské právo (základ pro moderní záp. právo)
- Soukromé právo + soukromé vlastnictví (moje → tvoje)

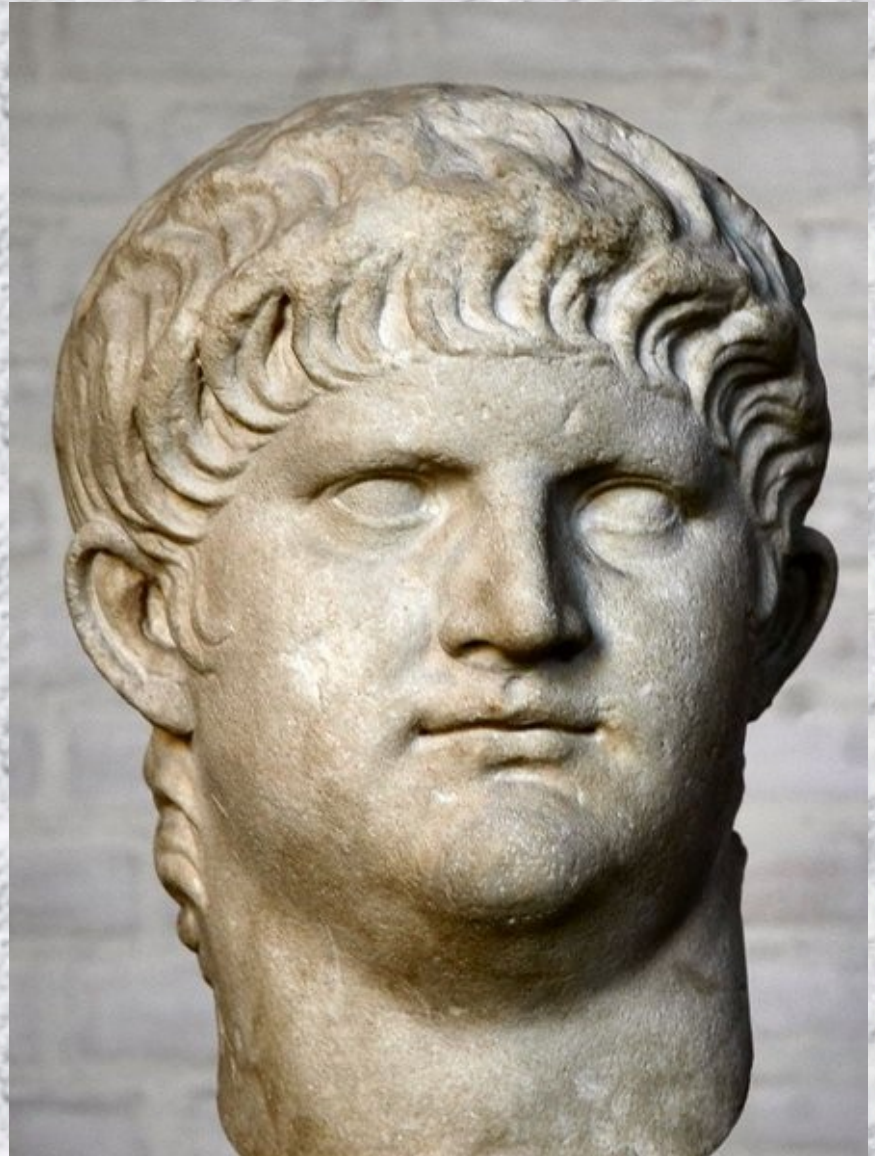
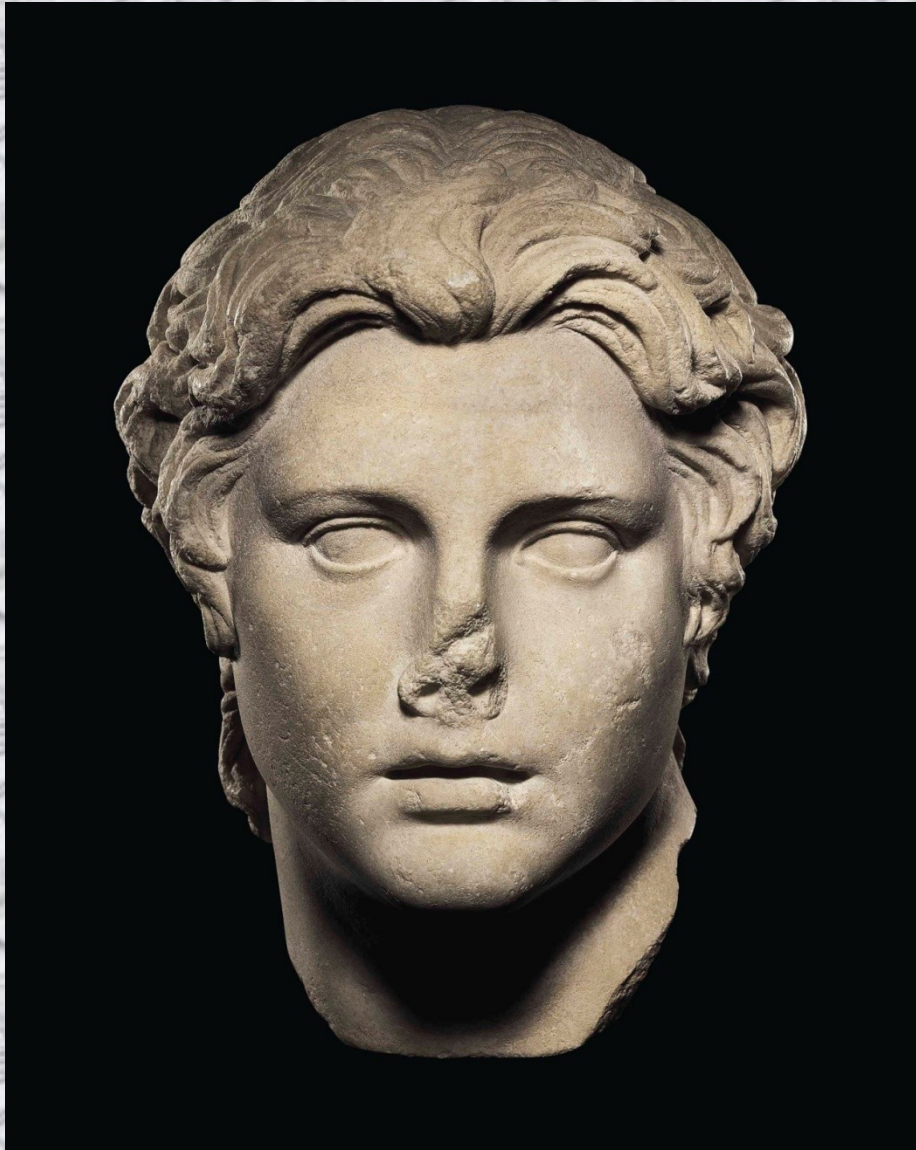
→

Objevení člověka = individua (Římani)*

→ individualní lidská osoba, jedinečné ego

Člověk má lidskou přirozenost, jež je společná všem lidem, a zároveň má svou vlastní přirozenost (persona)

– Veřejné (řec.) vs. Individuální (řím.)...**

Zázrak 3

Žido-křesťanství = biblická etika obdařily Západ:

- Odmítlo normálnost zla či utrpení v životě člověka*
- Položilo základy pro etiku → spravedlnost (dána shora) vs. soucit (vychází z člověka)
- Já ↔ ty, zodpovědnost za všechny/ostatní (x nadčlověk, řím. vládce≠stát ≠bůh)
- Rovnost lidí před Bohem → právní rovnost (x otroctví) → lidská práva
- Milosrdenství překonává výkon justice = nespravedlnost **
- Seneca a Nero (shovívavost modalitou spravedlnosti vs. *pardon*)

Zázrak 3 (pokrač.)

- Do popředí poprvé lidé společensky „zespodu“ + duchovně → JK přišel pozvat hříšníky k pokání → spravedlnost a morální sféra ustupují lásce a odpuštění
- Desakralizace přírody – bez posvátných zvířat či míst kde sídlí božstva
- Gn 1,28: „Podmaňte si zemi a panujte nad (...) vším živým“ / Mk 16,15-19: „Jděte do celého světa...“ - jiné civilizace (BV, Asie, LA) nevyvolaly celosvětové působení

Eschatologie:

- Cyklický (Mýtus o věčném návratu) X lineární čas
- Minulost, současnost, budoucnost (Ne “ničemu nového pod sluncem“; zítřek může být jiný jinak etika nedává smysl)

Zázrak 4: 11. - 13.stol.

- Gregoriánské reformy: reorganizace **vědomostí**, **hodnot**, **zákonů** a institucí → pokrok (x islám, Čína, Indie, východní Evropa)
- Vzkříšení **římského zákona** – nově více humánním korespondující s **biblickou etikou** → ta méně utopická a více orientovaná na skutečný život (krevní msta x rytířství)
- Užívání rozumu v podobě řecké **vědy** a římského **práva**

→ **důraz na lidskou (pozemskou) přirozenost a rozum** (x Východ, islám)

- **Univerzita** – všeobecné vzdělávání (X ant. individ.)
- Jedinec je součástí společnosti, **každý čin se počítá** (x mniši=dezertéři ze světského života → buddhismus x Ježíšovo “Dle vaší víry se vám staň” a Zlaté pravidlo) *

Zázrak 4: 11. - 13.stol. (pokrač.)

- **Práce** – prokletí a otroctví v antice X způsob proměny světa ve jménu dobra (kořeny ekonomie), Benediktovo „ora et labora“ a „zahálka je nepřítel duše“
- Péče o **chudé a nemocné** v sociálních ústavech a nemocnicích (X antičtí pečovateli a lékaři)
- Západní x Východní (ortodoxní) Evropa: horizontální (lidské) – vertikální (pouze duchovní dějiny)
 - Západ: zodpovědnost, skutky, rozum, práce → organizace světa → ekonomický a technologický pokrok
 - X Východ: Bůh v středu, podobně v islámu od dob Averroese

Zázrak 5

Zrození liberální demokracie

- průmyslová a technologická revoluce
- de-sakralizace politiky (kromě 20. stol.)
- vzestup pluralismu a modernity
- (zástupnická) demokracie
- volební právo
- nezávislost justice
- lidská práva
- náboženská svoboda
- svoboda projevu
- diplomacie
- svoboda myšlení a kritiky
- obchod
- ekonomika
- respektování smluv

Proměny, jimiž všemi
(a žádnými jinými)
a dlouhodobě prošla
Západní civilizace